

ENEOLITICKÉ OSÍDLLENIE BUKOVEJ¹

Pavol BOBEK – Anton TOČÍK (†)

BOBEK, Pavol – TOČÍK, Anton (†). Aeneolithic occupation of Buková. This paper focuses on the evaluation of the Aeneolithic Period finds from Buková obtained during research of the burial mounds cemetery from the Middle Bronze Age. In several mounds ceramic material, semi-finished products and stone tools were found. Under the mound V/59 was examined disturbed feature 1 from Aeneolithic Period, probably a remnant of a dome-shaped hearth which contains many ceramic fragments. In the paper there are also evaluated several solitary findings. Based on their dating it is possible to expect a prehistoric occupation of Buková in the Neolithic Period, as well as in the older and younger Aeneolithic Period.

Keywords: Slovakia, Buková, Aeneolithic Period, Late Baden Culture, settlement;

Kľúčové slová: Slovensko, Buková, eneolit, neskorá badenská kultúra, sídlisko;

ÚVOD

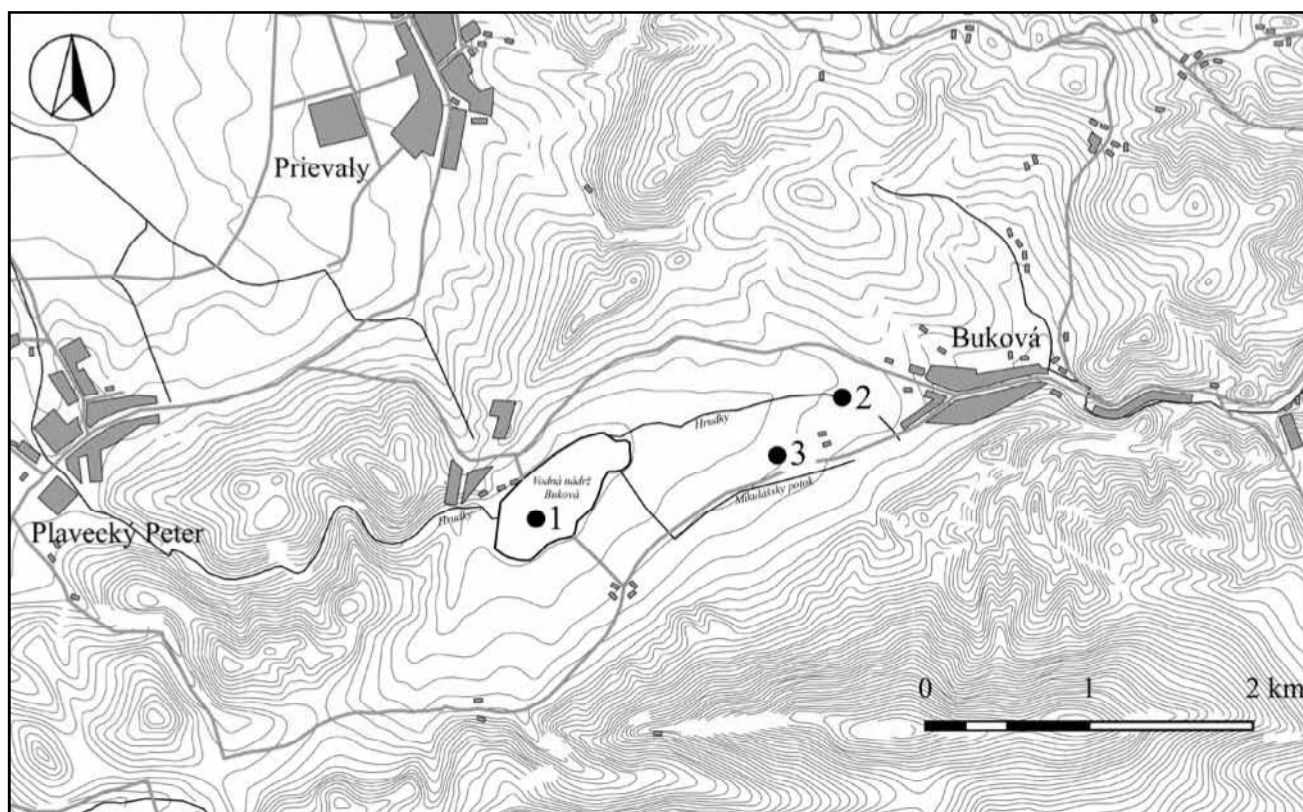
Obec Buková (okr. Trnava) leží na juhozápadnom Slovensku v Bukovskej brázde v pohorí Malé Karpaty. Západne od obce sa rozprestiera mierne zvlnené dno brázdy s priemernou nadmorskou výškou 311 m. n. m, cez ktoré pretekajú potoky Hrudky a Mikulášsky potok. Jej poloha je výhodná z hľadiska spojenia Podunajskej nížiny a Záhoria. Známa sa stala najmä vďaka výskumu mohylového pohrebiska zo strednej doby bronzovej. V stredoveku cez Biksárdsky priesmyk vo východnej časti Bukovskej brázdy a ďalej smerom na západ k obci Prievaly viedla tzv. česká cesta.

Lokalitu Hrudky/Hrudky (obr. 1: 1) objavil v roku 1956 Š. Janšák (1959). Na miernom svahu na ľavom brehu potoka Hrudky rozpoznal mohylové pohrebisko s celkom 9 mohylami. Odvodňovanie okolitých pasienkov v 50. rokoch 20. storočia si vyžiadalo predstihový archeologický výskum, ktorý sa uskutočnil počas dvoch sezón.

Archeologický výskum na lokalite začal 22. septembra 1958 pod vedením A. Točíka, realizáciou výskumu bol poverený E. Rejholec za asistencie Š. Janšáka. V tomto roku bola preskúmaná mohyla I/58, z ktorej pochádza menšia kolekcia nálezov z eneolitu. Počas druhej sezóny výskumu v roku 1959 bolo odkrytých 14 mohýl, z ktorých je pre poznanie eneolitického osídlenia najdôležitejšia mohyla V/59, pod ktorou bol zachytený porušený objekt 1. Zameranie výkopových prác na mohyly zo strednej doby bronzovej rozpoznateľné v teréne viedlo k iba čiastočnému preskúmaniu lokality.

V roku 1958 prevzal E. Rejholec od obyvateľa obce Buková A. Kafanu kolekciu náhodných nálezov z polôh Mikulášske polia, U Zedníčky (obr. 1: 2) a Pod Kravárovú – Spodný kus (obr. 1: 3). Uvedené polohy sa rozprestierali na oboch brehoch potoka Hrudky, medzi obcou a mohylovým pohrebiskom. Bližšie nezistená poloha Mikulášske polia sa mala nachádzať západne od obce pozdĺž cesty na Plavecký Mikuláš. Prieskum týchto polôh v roku 1958 nedoložil ďalšie stopy osídlenia.

¹ Príspevok vznikol v rámci riešenia vedeckého projektu VEGA MŠ SR a SAV č. 2/0091/16: „Slovensko v dobe bronzovej - križovatka súvekých európskych civilizácií“.

Obr. 1. Buková. Polohy s nálezmi z eneolitu. 1 – Hruby/Hrudky; 2 – U Zedníčky; 3 – Pod Kravárovú – Spodný kus. Mierka 1: 50 000. Autor: P. Bobek

KATALÓG

Katalóg zachováva členenie na mohyly, v ktorých násype alebo pod ním boli zistené eneolitické nálezy. Celý súbor obsahuje 139 črepov, pochádzajúcich najmenej z 28 nádob, 13 hladných kamenných nástrojov a polotovarov, 136 úštepov a 2 jadrá z rádiolaritu a 1 medený sekeromlat. Nálezy sú uložené v Archeologickom ústave SAV v Nitre.

Mohyla I/58

V násype a pod kamennou konštrukciou mohyly bola objavená keramika z eneolitu.

Nálezy:

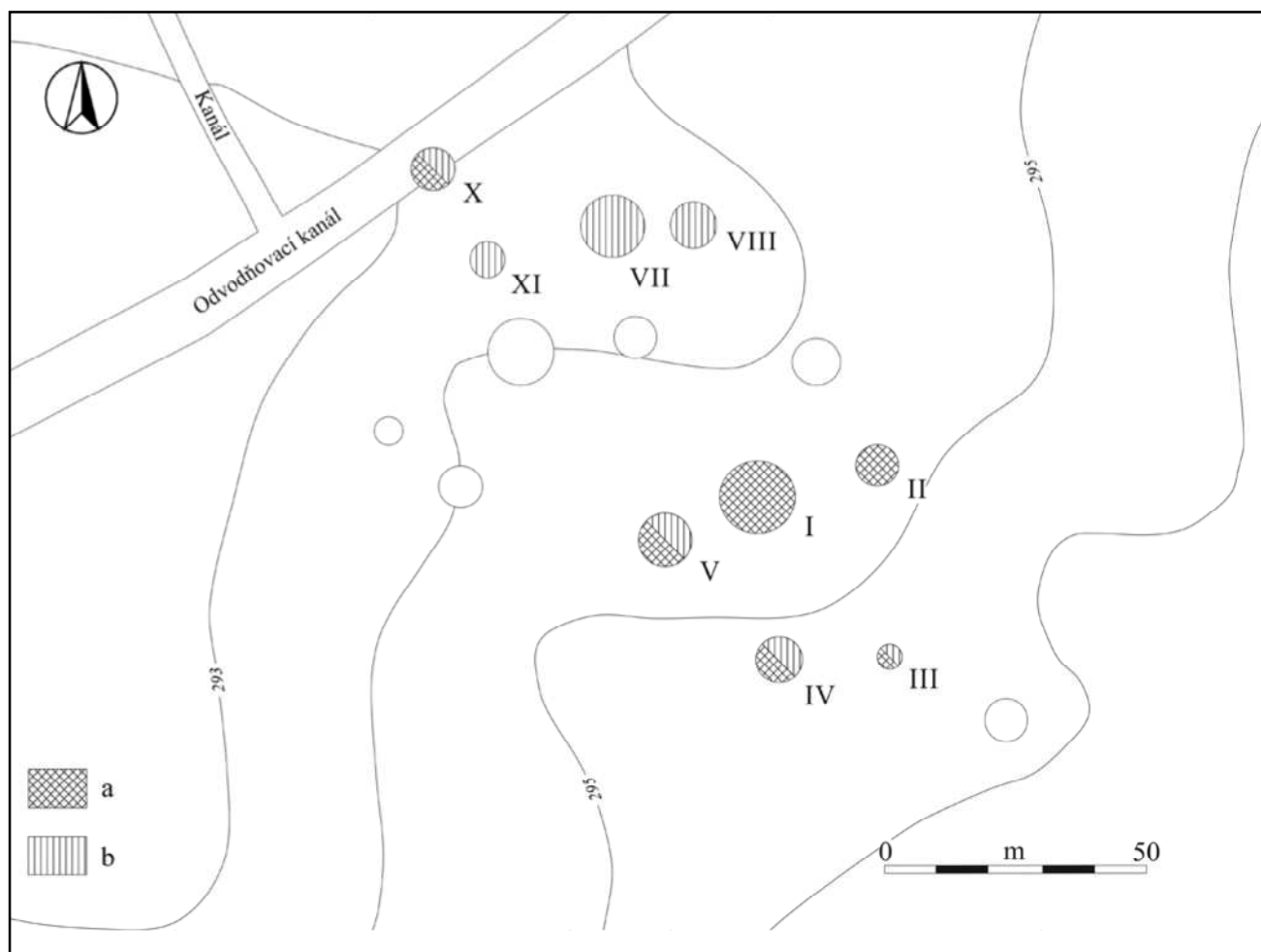
1. Fragment okraja a hrdla hrnca/vázy zdobený jamkami nepravidelného tvaru. Hrdlo bez výzdoby, povrch hladný. Rozmery: \varnothing okraja 21 cm, hr. okraja 0,6 cm (tab. I: 1).
2. Fragment mierne odsadeného dna. Jedna nádoba s okrajom č. 1 (?). Rozmery: \varnothing dna 15-19 cm (tab. I: 2).
3. Fragment mierne vyhnutého okraja amfory s výzdobou pozostávajúcou z troch línií hustých okrúhlych kolkov, oddelených rytými líniami, tzv. rebríkový motív. Rozmery: \varnothing ústia 18-22 cm, hr. okraja 0,6 cm (obr. 4: 1; tab. I: 3)
4. Polotovar – hladená kamenná sekerka. Hladenie na jednej z užších strán. Surovina: zelená bridlica. Rozmery: dĺ. 10,5 cm, š. max. 2,9 cm, hr. max. 3 cm (tab. IV: 3).
5. Dva atypické fragmenty keramiky.

Mohyla II/59

Z prekopávania terénu pod mohylou na úrovni podlažia pochádza niekoľko eneolitických črepov.

Nálezy:

1. Fragment okraja hrnca zdobeného presekávaním a podobne zdobenou lištou tesne pod ním. Rozmery: hr. okraja 0,9 cm (tab. I: 4).
2. Fragment zrezaného, von vyhnutého okraja. Rozmery: hr. okraja 1 cm (tab. I: 5).
3. Fragment tela tenkostennej misy. Výzdoba pozostáva z nechtovitých vrypov okolo najväčšieho vydutia. Rozmery: hr. max. 0,7 cm (tab. I: 6).

Obr. 2. Buková, Hnúdy. Plán mohylového pohrebiska so schematickým vyznačením nálezov z eneolitu. Legenda: a – keramika a hladené kamenné nástroje, b – rádiolaritové úštepky. M 1: 1500.

Autor: P. Bobek

4. Fragment tela tenkostennej misy zdobený viacerými líniami nechtovitých vrypov okolo vydutia. V dolnej časti rytá výzdoba v podobe sieťovitého ornamentu. Jedna nádoba s črepom č. 8. Rozmery: hr. max. 0,6 cm (obr. 4: 2; tab. I: 7).

Mohyla III/59

Z násypu mohyly pochádza viacero fragmentov keramiky a atypických úštepov.

Nálezy:

5. Fragment vodorovne zrezaného okraja hrnca, pod ním pretláčaná plastická lišta. Rozmery: Ø ústia 20-25 cm, hr. okraja 0,7 cm (tab. I: 8).
6. Tunelovité uško z amfory. Rozmery: Ø otvoru 0,9 cm, š. (zach.) 4,1 cm (tab. I: 9).
7. Fragment uška džbána (?) plynule napojeného na okraj. Povrch poškodený (tab. I: 10).
8. Fragmenty misovitej nádoby so stlačeným telom a výrazným vydutím. Tesne nad vydutím výzdoba v podobe horizontálnej línie kvapkovitých vrypov. Rozmery: hr. min. 0,8 cm, hr. max. 1,2 cm (tab. I: 11).
9. Fragment vydutia tej istej nádoby ako č. 13.
10. Fragment nádoby z vydutia a časť hrdla. Na lome pozostatky lišty s vrypami, na vydutí možný pozostatok plastickej aplikácie. Povrch poškodený. Rozmery: hr. max. 1 cm (tab. I: 12).
11. Časť dna hrnca. Prechod dna a tela ostrý, zachovaná časť bez výzdoby. Povrch poškodený. Rozmery: Ø dna 12,5 cm, hr. stien 1 cm (tab. I: 13).
12. Fragment mierne odsadeného dna misy (?), zachovaná časť bez výzdoby. Rozmery: hr. max. 1 cm (tab. I: 14).
13. Atypické fragmenty keramiky, celkom 12 ks.
14. Atypické rádiolaritové úštepky (výrobný odpad), celkom 8 ks.

Mohyla IV/59

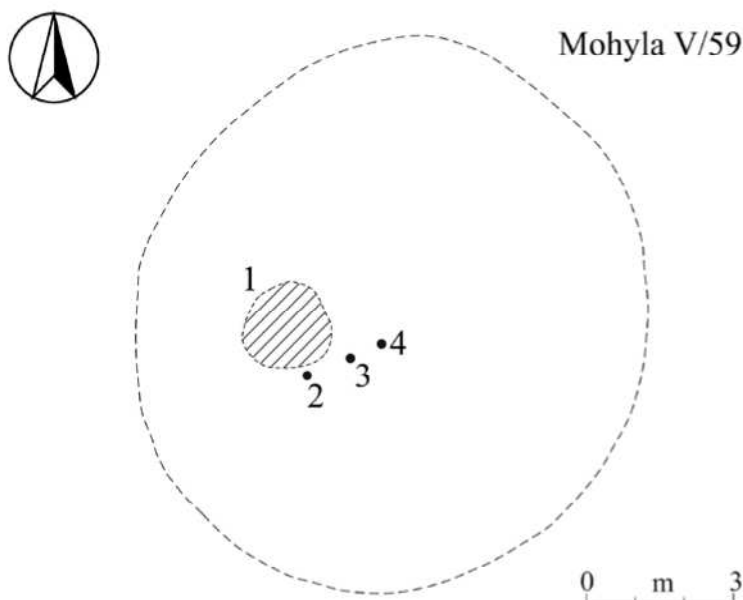
Z prekopávania násypu mohyly pochádza viacero nálezov z eneolitu. Časť materiálu je stratená (č. 20-24) a v tabuľke sú uvedené kresby E. Rejholca z nálezového denníka, približne v mierke 1:2.

Nálezy:

6. Fragment okraja, pod ním nevýrazná vodorovná plastická lišta so šošovkovitým pretláčaním – stratené (tab. V: 6).
7. Malé tunelovité uško s horizontálnym otvorom – stratené (tab. V: 7).
8. Črep z tela zdobený dvoma horizontálnymi (?) líniami drobných výčnelkov – stratené (tab. V: 8).
9. Črep zdobený slamovaním – stratené (tab. V: 9).
10. Široké pásovité uško – stratené (tab. V: 10).
11. Polotovar – fragment hladenej kamennej sekerky s jednou vyhladenou pozdĺžnou plochou a jednou nahrubo zahladenou. Surovina: zelená bridlica. Rozmery (zach.): dl. 8,4 cm; š. max. 3,5 cm; hr. max. 3,3 cm (tab. IV: 4).
12. Polotovar so stopami hladenia z prvých fáz výroby hladenej sekerky. Surovina: zelená bridlica. Rozmery: dl. 8,1 cm; š. max. 3,9 cm; hr. max. 1,7 cm (tab. IV: 5).
13. Fragment kvadratickej tylovej časti hladenej kamennej sekerky. Surovina: zelená bridlica. Rozmery (zach.): dl. 2,9 cm; š. max. 2,5 cm; hr. max. 1,4 cm (tab. IV: 10).
14. Rádiolaritové úštepy s nevýraznými stopami opracovania (tab. IV: 6-8).
15. Atypické rádiolaritové úštepy (výrobný odpad), celkom 9 ks.
16. Oválne kamenné hladidlo s jednou vyhladenou plochou. Surovina: zelená bridlica. Rozmery: dl. 7,9 cm; š. max 8,2 cm; hr. max. 4,5 cm (tab. IV: 9).

Mohyla V/59

Na úrovni podložia bol v JZ kvadrante mohyly preskúmaný porušený eneolitický objekt 1 (obr. 3: 1), ktorého obrysy sa nepodarilo presne zistiť, s približne oválnym tvarom a priemerom do 2 m. Z plochy so silne prepálenou výplňou pochádza väčšia kolekcia nálezov. Nedá sa vylúčiť, že ide o pozostatky hrnčiarskej pece, porušenej počas budovania mohyly z doby bronzovej. Túto interpretáciu podporuje aj väčšie množstvo keramického materiálu

Obr. 3. Buková, Hručky. Preskúmaná časť pod mohylou V/59 s vyznačením eneolitického objektu a nálezov. 1 – objekt 1; 2 – kamenné nástroje (č. 66-70); 3 – dno väčšej nádoby (č. 65); 4 – koncentrácia pieskovcových skál a drviny. Mierka 1: 200. Autor: P. Bobek

zhodnej štruktúry a kvality, ktoré mohli pochádzať z jednej série. V bezprostrednej blízkosti juho-východne od objektu sa nachádzala kolekcia kamenných nástrojov č. 62-66 (obr. 3: 2). Fragment dna väčšej nádoby č. 61 bol situovaný na podloží 0,5 m východne (obr. 3: 3) od objektu. Rovnako asi 1 m východne od objektu bola zistená aj väčšia koncentrácia pieskovcovej drviny a niekoľko väčších pieskovcových kameňov (obr. 3: 4).

Nálezy z objektu 1:

17. Fragment mierne vyhnutého okraja a kónického hrdla hrnca. Pod okrajom horizontálna plastická lišta s oválnymi pretláčanými jamkami. Rozmery: Ø ústia 18 cm, hr. okraja 0,6 cm (tab. II: 1).

18. Fragment von vyhnutého okraja šálky (?). Výzdobu tvoria ryté línie, vytvárajúce obdĺžnikové plošky, tzv. kvádrovú výzdobu. Rozmery: hr. okraja 0,6 cm (obr. 4: 3; tab. II: 2).

19. Fragment vodorovne zrezaného von vyhnutého okraja misy. Pod okrajom horizontálna línia jamiek trojuholníkového tvaru. Rozmery: Ø ústia 10-15 cm, hr. okraja 0,6 cm (tab. II: 3).
20. Fragment von vyhnutého, na konci zaobleného okraja hrnca. Pod okrajom plastický výčnelok, vedľa neho náznak plastickej aplikácie. Rozmery: Ø ústia 25-30 cm, hr. okraja 0,8 cm (tab. II: 4).
21. Fragment von vyhnutého, na konci zaobleného okraja a časť kónického hrdla hrnca. Pod okrajom sa nachádza zhrubnutie v podobe širokej hladkej lišty trojuholníkového prierezu. Rozmery: Ø ústia 19 cm, hr. okraja 0,6 cm (tab. II: 5).
22. Fragment okraja a časť lievikovite vyhnutého hrdla hrnca. Okraj na konci zaoblený, pod ním plastická lišta s pretláčanými jamkami šošovkovitého tvaru. Rozmery: hr. okraja 0,7 cm, hr. max. 1,2 cm; hr. hrdla 1,1 cm. (tab. II: 6).
23. Fragment nevýrazne vyhnutého, na konci zaobleného okraja a časť kónického hrdla hrnca. Pod okrajom plastická lišta s pretláčanými jamkami šošovkovitého tvaru. Rozmery: Ø ústia 18 cm, hr. okraja 0,8 cm (tab. II: 7).
24. Fragment vyhnutého okraja s časťou lievikovitého hrdla misy, na konci zúžený a zaoblený. Pod okrajom horizontálna línia oválnych jamiek. Rozmery: Ø ústia 14-16 cm, hr. okraja 0,7 cm (tab. II: 8).
25. Fragment okraja hrnca s kónickým hrdlom, na konci šikmo zrezaný. Pod okrajom sa nachádza plastický výčnelok, vedľa neho pozostatok podobného výčnelka. Výzdoba pokračuje vo vodorovnej línii menších oválnych jamiek. Rozmery: Ø ústia 12 cm, hr. okraja 0,6 cm (tab. II: 9).
26. Hrnec vajcovitého tvaru. Okraj sa nezachoval, pod ním výzdoba v horizontálnej línii zvislých vrypov. Telo je zdobené prstovými odtlačkami, dno mierne odsadené s nevýrazným odskokom. Rozmery: Ø vydutia 25-30 cm, Ø dna 10 cm, v. (zach.) 15,7 cm (obr. 4: 4; tab. II: 10).
27. Fragment okraja hrnca, na konci zaoblený, zdobený pretláčanými jamkami šošovkovitého tvaru. Rozmery: Ø ústia 15-20 cm, hr. okraja 0,7 cm (tab. II: 11).
28. Fragment von vyhnutého okraja, na konci mierne zúžený a zaoblený. Pod okrajom výzdoba v podobe horizontálnej línie okrúhlych jamiek a plastického výčnelka. Rozmery: Ø ústia 12 cm, hr. okraja 0,6 cm (tab. II: 12).
29. Fragment dna misy (?). Prechod tela a dna ostrý, s náznakom odsadenia. Rozmery: Ø dna 7 cm, hr. stien 0,7 cm (tab. II: 13).
30. Časť okraja (30%) väčšieho hrnca. Okraj mierne vyhnutý, na konci zaoblený. Plastická lišta pod okrajom zdobená pretláčanými oválnymi jamkami, povrch hladný. Rozmery: Ø ústia 32 cm, hr. okraja 0,9 cm (tab. III: 1).
31. Fragment hrdla a vydutia misy. Nad vydutím výzdoba tvorená horizontálnou líniou vpichov. Rozmery: hr. max. 1 cm (tab. III: 2).
32. Časť okraja (50%) a kónického hrdla hrnca. Okraj mierne von vyhnutý, zaoblený. Pod okrajom plastická lišta zdobená dole zahrotenými jamkami. Rozmery: Ø ústia 14 cm, hr. okraja 0,6 cm (tab. III: 3).
33. Viaceré fragmenty nerekonštruovateľnej nádoby s trojicou plastických lišt zdobených nechtovitými vrypmi. V hornej časti ostré zalomenie. Rozmery: hr. do 1 cm (tab. III: 4).
34. Fragment z amfory. Napojenie hrdla a tela z výraznené miernym odskokom. Výzdobu tvoria línie vodorovných a diagonálnych husto kladených okrúhlych kolkov. Jednotlivé línie kolkov sú oddelené ryhami a vytvárajú tzv. rebríkový motív. Rozmery: hr. 0,6 cm (obr. 4: 5; tab. III: 5).
35. Fragment tela amfory s tunelovitým uškom zdobeným trojicou zvislých rýh. Nad uškom diagonálna línia hustých kolkov oddelených ryhami, tzv. rebríkový motív. Jedna nádoba s črepom č. 48. Rozmery: hr. 0,9 cm; Ø otvoru uška 0,8 cm (tab. III: 6).
36. Fragment okraja hrnca. Okraj zničený v takmer celom rozsahu. Pod okrajom dvojité plastická lišta zdobená pretláčaním šošovkovitého tvaru. Rozmery: hr. okraja 0,8 cm (obr. 4: 6; tab. III: 7).
37. Fragment časti vydutia a uška misy. Nad vydutím výzdoba v podobe horizontálnej línie zvislých vrypov. Malé tunelovité uško je plynule napojené na hornú a spodnú časť vydutia. Čiastočne zachované. Rozmery: hr. max. 1 cm, Ø otvoru uška 0,5 cm (tab. III: 8).
38. Fragment vydutia a hrdla misy. Nad ostrým vydutím výzdoba v podobe horizontálnej línie zvislých vrypov. Hrdlo lievikovite roztvorené. Jedna nádoba s črepom č. 51. Rozmery: Ø vydutia 12-16 cm; hr. max 1 cm (tab. III: 9).
39. Črep z rozhrania hrdla a tela zdobený pretláčanou horizontálnou lištou. Rozmery: hr. max 0,9 cm (tab. III: 10).
40. Fragment zdobený presekávanou masívnou horizontálnou lištou trojuholníkového prierezu. (tab. III: 11).
41. Fragment zdobený dvojistou lištou s pretláčanými oválnymi jamkami. Rozmery: hr. min. 0,8 cm (tab. III: 12).
42. Fragment zdobený lištou s pretláčanými oválnymi jamkami. Rozmery: hr. 1 cm (tab. III: 13).
43. Fragment vydutia zdobený lištou s pretláčanými oválnymi jamkami. Rozmery: hr. 0,8 cm (tab. III: 14).

44. Fragment zdobený plastickým výčnelkom. Rozmery: hr. 1 cm; v. výčnelka 1,1 cm (tab. III: 15).
45. Fragment zdobený plastickým výčnelkom. Rozmery: hr. 1 cm; v. výčnelka 1,1 cm (tab. III: 16).
46. Fragment zdobený diagonálnymi širokými kanelúrami. Rozmery: hr. 0,7 cm (tab. III: 17).
47. Fragment tela zdobený zvislými širokými plytkými kanelúrami. Rozmery: hr. 0,9-1 cm (tab. III: 18).
48. Fragment tela zdobený hrubým slamovaním. Povrch poškodený. Rozmery: hr. 1,2 cm (tab. III: 19).
49. Oválne uško s horizontálnym otvorom. Rozmery: Ø otvoru uška 0,7 cm (tab. IV: 1).
50. Atypické fragmenty keramiky, celkom 10 ks.

Ostatné nálezy:

51. Dno a časť tela väčšej nádoby. Prechod tela a dna ostrý. Výzdoba v podobe diagonálnych žliabkov vytvorených ťahaním prstov. Rozmery: Ø dna 17 cm; hr. stien 1,5-1,8 cm (tab. IV: 2).
52. Hladená kamenná sekerka pretiahnutého kvadratického tvaru. Surovina: zelená bridlica. Rozmery: dĺ. 6,7 cm; š. max. 2,4 cm; hr. max. 1,1 cm (tab. IV: 12).
53. Fragment hladenej kamennej sekerky bez tylovej časti, reverzná strana nahrubo opracovaná. Surovina: zelená bridlica. Rozmery (zach.): dĺ. 5,3 cm; š. max. 3 cm; hr. max. 1,1 cm (tab. IV: 13).
54. Fragment tela hladenej kamennej sekerky bez čepele. Surovina: zelená bridlica. Rozmery (zach.): dĺ. 7,1 cm; š. 2,8 cm; hr. 2,6 cm (tab. IV: 14).
55. Polotovár - hladená kamenná sekerka/hladidlo (?). Oválny kameň s vyhladenou plochou. Surovina: zelená bridlica. Rozmery: dĺ. 6,9 cm; š. max. 4,1 cm; hr. max. 3,5 cm (tab. IV: 15).
56. Fragment pieskovej doštičky s obojstranne vyhladeným povrchom, na jednej z dlhších strán zbrúsená v dvoch stupňoch. Rozmery: hr. max. 0,73 cm (tab. V: 1).
57. Atypické rádiolaritové úštepky (výrobný odpad), celkom 16 ks.

Mohyla VII/59

Z prekopávania násypu pochádza kolekcia rádiolaritových úštepov.

Nálezy:

58. Rádiolaritový úštep trojuholníkového tvaru. Rozmery: dĺ. 2,5 cm, š. max. 1,4 cm, hr. max. 0,4 cm (tab. IV: 11).
59. Atypické rádiolaritové úštepky (výrobný odpad), celkom 51 ks a 2 menšie hranolovité jadrá (v. do 3 cm).

Mohyla VIII/59

Z násypu mohyly pochádza 23 kusov atypických úštepov.

Mohyla XI/59

Z prekopávania mohyly pochádza 11 kusov atypických úštepov.

Mohyla X/59

Z prekopávania plášťa a povrchovej vrstvy podložia pochádza kamenná industria.

Nálezy:

60. Fragment hladenej kamennej sekerky. Surovina: zelená bridlica. Rozmery (zach.): dĺ. 8,1 cm; š. max. 2,5 cm; hr. max. 2,3 cm (tab. V: 2).
61. Atypické rádiolaritové úštepky (výrobný odpad), celkom 15 ks.

Náhodné nálezy:

Polohy Mikulášske polia (76), Pod Kravárovú – Spodný kus (77), U Zedníčky (78).

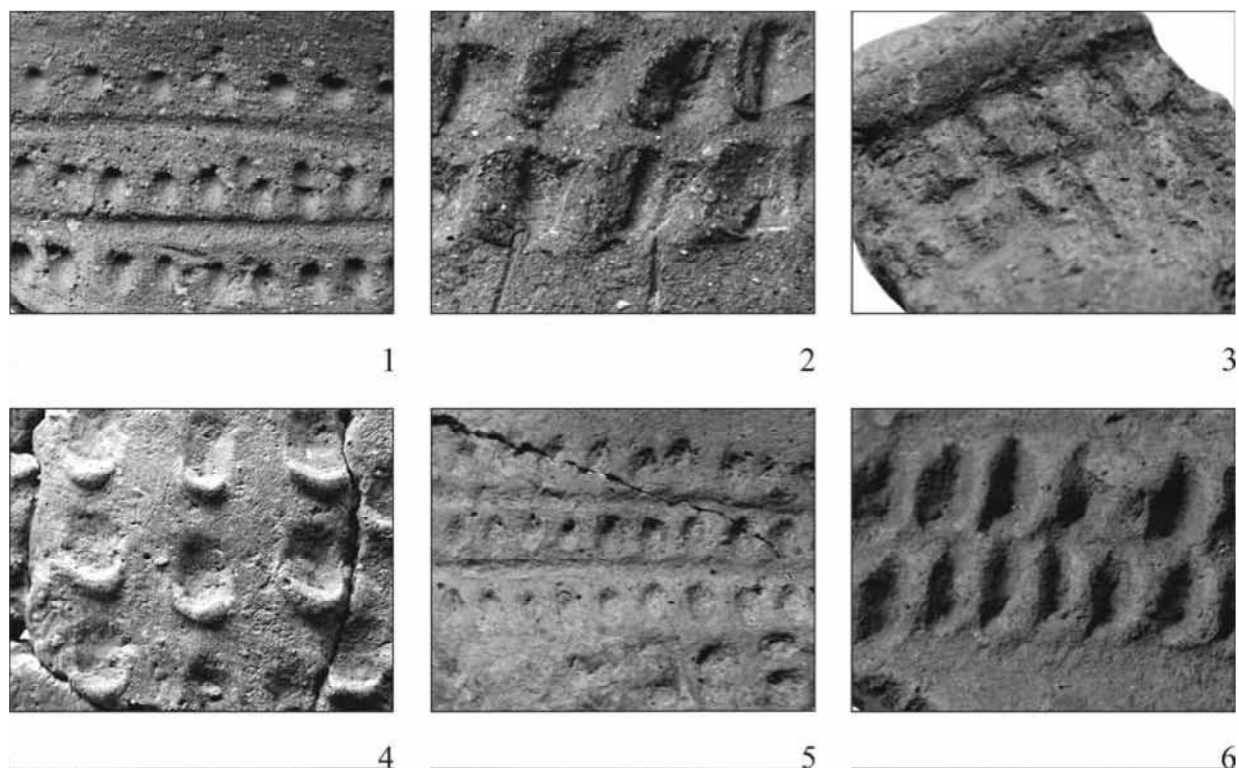
Nálezy:

62. Hladená kamenná sekerka lichobežníkového tvaru s ostrím na užšom konci, širší koniec čiastočne poškodený. Farba tmavohnedá až čierna. Surovina: nezistená. Rozmery: dĺ. 7,5 cm, hr. 2,3 cm, š. ostria 3,3 cm, š. tylovej časti 4,5 cm (tab. V: 3).
63. Medený sekeromlat (nepodarok?) s odlomeným ostrím, tylo zaoblené. Mierne prehnutý okolo otvoru. Rozmery: dĺ. (zach.) 11 cm, š. max. 3,7 cm, hr. max. 1,8 cm, Ø otvoru 2,1 cm (tab. V: 4).
64. Hladený kamenný sekeromlat, v strede prevrtaný. Ostrie a tylo poškodené. Surovina: nezistená. Rozmery: dĺ. (zach.) 9 cm, š. max. 4,7 cm, hr. max. 5 cm, Ø otvoru 2 cm (tab. V: 5).

ANALÝZA NÁLEZOV

Hrnce

V prezentovanom súbore majú hrnce dominantné zastúpenie a vyskytujú sa v početných variáciách. Zachovali sa prevažne v zlomkoch okrajov, jednu nádobu bolo možné čiastočne rekonštruovať. Materiál tvorí najmä hlina s prímiesou piesku, v menšej miere drobných kamienkov alebo organických prímiesí, povrch je hladný, červenohnedej a sivohnedej farby. Z mohyly I/58 sa zachovala časť hrnca vázovitého tvaru, zdobeného na okraji jamkami a s kónickým prehnutým hrdlom (tab. I: 1). K rovnakej nádobe možno na základe použitého materiálu a hrúbky priradiť aj časť dna (tab. I: 2). Prevažnú väčšinu okrajov možno zaradiť k štíhlejším tvarom hrncov vajcovitého alebo jemne esovitého profilu. Výzdobu tvorí jednoduchá alebo viacnásobná plastická lišta pod okrajom zdobená jednoduchým presekávaním (tab. I: 4), pretláčanými jamkami šošovkovitého (tab. I: 8; II: 6, 7, 11; V: 6), oválneho (tab. II: 1; III: 1), pretiahnutého, dole zahroteného tvaru (tab. III: 3), hladká plastická lišta (tab. II: 5), plastické výčnelky (tab. II: 4, 9; III: 15, 16) alebo kombinácia jamiek a plastického výčnelka (tab. II: 12). Všetky spomínané typy výzdoby sú všeobecne rozšírené na hrncoch v mladoneolitických kultúrach a skupinách (Malček 2013, 75). Analógie k prezentovanému súboru možno hľadať v najmladších stupňoch badenskej kultúry (Endrődi 1997, 13. kúp: 6; 22: 1; 23: 5; 27: 2; 2002, 5. kúp: 6; 12: 2; Horváthová 2010, Taf. XXX: 5, 7), čiastočne v kostolackej kultúre z Iže (Němejcová-Pavúková 1968, Abb. 39: 1-3, 6) a v najstaršej fáze jevišovskej kultúry na lokalite Grešlové Mýto (napr. Medunová-Benešová 1973, Taf. 9: 1, 3; 11: 8; 12: 2; 15: 2; 16: 12; 18: 7; 76: 13, 17; 77: 6, 13). Rekonštruovaná nádoba je hrniec vajcovitého tvaru s mierne odsadeným dnom (tab. II: 10), okraj sa nezachoval. Celé telo je zdobené prstovými odtlačkami (obr. 4: 4), v hornej časti sa čiastočne zachovala výzdoba v podobe horizontálnej línie zvislých pretiahnutých jamiek. Výzdoba v takejto forme prstových odtlačkov nie je v publikovaných

Obr. 4. Buková, Hnúdy. Detail vybraných typov výzdoby. 1 – mohyla I/58 (č. 3, tab. I: 3); 2 – mohyla II/59 (č. 9, tab. I: 7); 3 – mohyla V/59, objekt 1 (č. 32, tab. II: 2); 4 – mohyla V/59, objekt 1 (č. 40, tab. II: 10); 5 – mohyla V/59, objekt 1 (č. 48, tab. III: 5); 6 – mohyla V/59, objekt 1 (č. 50, tab. III: 7). Rôzne mierky. Foto: P. Bobek

nálezoch častá. Podobné vyhotovenie, spravidla iba na časti nádoby, sa objavuje už v neolite a jej ďalšie používanie v eneolite dosvedčuje črep bolezárskej skupiny z Pohronskeho Ruskova (*Pichlerová/Tomčíková 1994*, 92, tab. VI: 4), z klasickej fázy badenskej kultúry z Bíne (*Cheben 1984*, obr. 5: 17) a neskorbadenská keramika z Lieskovca-Hrádku (*Malček 2013*, tab. XXXII: 6). V jevišovickej kultúre jej prežívanie do mladého eneolitu dokladajú lokality Staré Zámky v Brne-Lišni (*Medunová-Benešová 1964*, obr. 22: 2) a nálezy z vrstvy B v Jevišoviciach-Starom Zámku (*Medunová-Benešová 1972*, Taf. 78: 5). K hrncovitým nádobám možno s otáznikom priradiť aj hrubšie črepy s plastickými presekávanými lištami (tab. III: 4, 7, 10-14) a fragmenty s povrchom zdrsneným hrubým slamovaním (tab. III: 19; V: 9).

Amfory

Ako amfory možno označiť nepočtetné fragmenty (tab. I: 3, 9; III: 5, 6, 17, 18). Materiál tvorí jemná plavená hlina svetlohnedej a sivohnedej farby, povrch je vyhladený. Z násypu mohyly III/59 pochádza široké tunelovité uško (tab. I: 9) s náznakom zalomenia v hornej tretine, objavujúce sa na amforách s uchami umiestnenými na pleciah a hrdle. Výzdoba v podobe širokých zvislých alebo diagonálne sklonených kanelúr dvoch fragmentov z tela nádob (tab. III: 17, 18), ktoré možno iba s istými pochybnosťami zaradiť medzi amfory, sa vyskytuje vo všetkých stupňoch badenskej kultúry (*Němejcová-Pavůková 1991*, 70) a sporadicky aj na keramike pripisovanej kostolackej kultúre (*Furmánek 1975*, obr. 25: 3, 6). Vzhľadom na hrúbku a nepatrné zaoblenie črepov pochádzajú oba fragmenty z väčších nádob, na ktorých sa kanelúry objavujú od mladšej fázy klasického stupňa (*Malček 2013*, 41; *Němejcová-Pavůková 1981*, obr. 5: N, O). Amforu z objektu 1 pod mohylou V/59 predstavujú dva fragmenty (tab. III: 5, 6). Výzdoba časti hrdla, nasadenia hrdla a hornej polovice vydutia pozostáva z husto kladených okrúhlych kolkov oddelených rytými líniami, tvoriacich tzv. rebríkový motív (obr. 4: 5). Druhý fragment, pravdepodobne spodnej časti vydutia s poškodeným tunelovitým uškom (tab. III: 6) zdobeným troma zvislými ryhami, má identickú výzdobu. K amforám možno s otáznikom priradiť aj fragment okraja zdobený rovnakým motívom (obr. 4: 1; tab. I: 3) z mohyly I/58. Rebríkový motív sa na západnom Slovensku v tomto prevedení sporadicky objavuje na lokalitách prisudzovaných bošáckej kultúre (*Čambal/Farkaš 2008*, 49; *Němejcová-Pavůková/Rakovský 1964*, 78). Analógia k amfore z mohyly V/59 pochádza z výšinného sídliska Baranec v Brezovej pod Bradlom (*Čambal/Farkaš 2008*, obr. 27: 3) a aplikácia motívu sa objavuje na šálke z Topoľčianok (*Němejcová-Pavůková/Rakovský 1964*, obr. 1: 1). V archaickejšej podobe je však známy už v bolezárskej skupine (*Šmíd/Kalábková 2015*, 77, fig. 2: 5 s ďalšou literatúrou). V rôznej forme s jamkami alebo vrypami sa objavuje v najmladšej fáze badenskej kultúry na lokalitách Lieskovec-Hrádok (*Malček 2013*, tab. IV: 5; VI: 1; XIX: 8; XX: 15; XXIII: 9; XXVIII: 1, 13, 25; XXX: 1c, 1f; XXXIV: 1, 3; XXXIX: 8, 9; XL: 3), Veľká Lomnica-Burchbrich (*Novotná/Soják 2013*, Abb. 69: 10; 77: 1; 79: 6, 7), Zvolen-Veľká Stráž (*Malček 2013*, obr. 71: 4, 6, 7) a ojedinelejšie je známa aj v Poľsku (*Kaflíńska/Wójcik/Stefański 2015*, 317, fig. 17: g; 18: b-d, f). Tento motív je častejší v skupine Ózd-Piliny (*Patay 1999*) z lokalít Bátka (*Kovács 1984*, 45, obr. 15: 5; 16: 2), Filákov-Podhradská ulica (*Malček 2013*, 99, obr. 62: 16, 18), Hodejov-Várhegy (*Malček 2013*, 99, obr. 63: 1, 9), Piliny-Várhegy (*Patay 1999*, 5. kúp: 5), Salgótarján-Pécskő (*Korek 1968*, Abb. 11: 3, Taf. III: 10; IV: 5; V: 9; IX: 6, 16, 18), Točnica (*Ožďáni 1977*, obr. 141: 6) a výnimočne sa objavuje aj v kostolackej kultúre v Iži (*Němejcová-Pavůková 1968*, Abb. 29: 14) a Allatyáni-Kiskert (*Bondár 1984*, Abb. 1: 6). V nepatrné odlišnom prevedení je známy aj v jevišovickej kultúre zo sídlisk v Kočíne (*Mellnerová Šuteková 2011*, obr. 4: 1), vo Vysočanoch (*Medunová-Benešová 1977b*, Taf. 10: 13; 53: 5, 6) a z vrstvy B v Jevišoviciach-Starom Zámku (*Medunová-Benešová 1972*, Taf. 55: 1).

Misy

Zachovali sa v zlomkoch. Materiál tvorí hlina s prímiesou piesku, dobre vypálená. Povrch je vyhladený, červenohnedej a sivohnedej farby. Z mohyly III/59 pochádza fragment misy

s ostrým lomom a lievikovite roztvoreným hrdlom, s výzdobou v podobe vodorovnej línie vertikálnych vrypov (tab. I: 11). Z objektu 1 pod mohylou V/59 pochádzajú dva fragmenty z jednej nádoby (tab. III: 8, 9), podobnej predchádzajúcej, s čiastočne zachovaným malým tunelovitým uškom na vydutí. K podobnému typu možno priradiť fragment okraja č. 3 (tab. II: 3) a stratený nález uška z mohyly IV/59 (tab. V: 7). Identický tvar, avšak so zaobleným lomom, predstavuje aj fragment tenkostennej hlbkej misy, zdobený horizontálnou líniou vpichov tesne nad najväčším vydutím (tab. III: 2). Misy s lievikovite roztvoreným hrdlom a ostrým lomom sú rozšírený tvar počas celého trvania badenskej kultúry (Endrődi 1997, 4. kúp: F; Horváthová 2010, 53; Němejcová-Pavúková 1981, obr. 1-5: J) a ich vývoj postupne vyznieva v okruhu postbadenských kultúr (Medunová-Benešová 1977a, 72). K hlbkej mise s náznakom ostrého lomu vydutia patria dva fragmenty (tab. I: 6, 7), zdobené viacerými líniami nechtovitých vrypov na vydutí a v dolnej polovici rytým sieťovitým ornamentom (obr. 4: 2). Podobná kombinácia odtlakov alebo jamiek okolo vydutia spolu s rytým sieťovitým ornamentom spodnej polovice mís je známa už v boľerázskej skupine (Horváthová 2010, tab. XXIV: 4, 7) a často sa objavuje v mladších fázach badenskej kultúry (Endrődi 1997, 21. kúp: 3; 22. kúp: 4; 2002, 23. kúp: 7, 25. kúp: 13; György 2008, 6. tábla: 8; Horváthová 2010, tab. XXXV: 1; LXXVII: 7; LXXIV: 7; Kalicz 2003, 21. kúp: 4). Viacnásobné línie nechtovitých vrypov zhodného charakteru, bez rytého sieťovitého ornamentu, sa objavili na keramike z Tupej (Pichlerová/Tomčíková 1994, XVII: 5; XVIII: 7, 10), Salgótarján-Pécskő (Korek 1968, Taf. IX: 15), Békásmegyer-Fővárosi (Endrődi 2002, 18. kúp: 1) a Mezőkövesd-Nagy-Fertőn (György 2008, 43. tábla: 2). Rytý sieťovitý ornament je pomerne častým výzdobným prvkom prinajmenšom od staršej klasickej fázy badenskej kultúry (Němejcová-Pavúková 1981, 262, obr. 4: 5). V publikovanom materiáli z okruhu postbadenských kultúr sa spomínané výzdobné prvky vyskytujú na pomerne fragmentárnom materiáli samostatne, či už v podobe viacnásobných línií nechtovitých vrypov (Medunová-Benešová 1972, Taf. 78: 5; 1977a, tab. V: 7), alebo rytého sieťovitého ornamentu (Medunová-Benešová 1972, Taf. 54; 1973, Taf. 45: 3-16; 1977a, tab. V: 4; 1977b, Taf. 14: 7, 8; Medunová-Benešová/Vitula 1994, Taf. 10: 10). K misovitým nádobám možno s otáznikom priradiť aj fragment dna s náznakom odsadenia (tab. I: 14).

Džbány

Z džbána pravdepodobne pochádza fragment uška a časť okraja (tab. I: 10) z násypu mohyly III/59. Materiál tvorí hlina s prímiesou piesku, fragment je dobre vypálený, povrch vyhladený. S otáznikom možno k džbánom priradiť aj stratený fragment uška z mohyly IV/59 (tab. V: 10).

Šálky

Zo šálky pravdepodobne pochádza časť okraja s výzdobou v podobe rytých línií, vytvárajúcich obdĺžnikové plôšky (obr. 4: 3; tab. II: 2), tzv. kvádrikovú výzdobu (Malček 2013, 33). Táto výzdoba sa v primitívnejšej podobe objavuje už v protobolerázskom stupni na lokalite Zalaegerszeg-Andráshida (Barna/Kreiter 2006, 12. kúp: 5). Podobný charakter má výzdoba keramiky z neskorobadenských lokalít Filákov-Podhradská ulica (Malček 2013, obr. 62: 1), Lieskovec-Hrádok (Malček 2013, tab. XI: 18; XVII: 10; XVIII: 2; XXVIII: 11; XXX: 1, 6), Zvolen, Pustý hrad (Beljak et al. 2014, tab. VII: 1-11) a Rimavská Sobota-Banka (Kovács 1984, obr. 20: 3).

Drobné predmety

Drobné predmety z lokality zastupujú prevažne polotovary, fragmenty a celé kusy hladných kamenných sekeriek, ktoré boli získané po prekopávaní plášťov mohýl I/58, IV/59, V/59, VII/59, X/59. Medzi kamennými nástrojmi z mohyly IV/59 sa objavilo aj hladidlo/trecí kameň oválneho tvaru s jednou vyhladenou plochou (tab. IV: 9) a z mohyly V/59 pochádza fragment pieskovcovej doštičky, zbrúsenej do stupňovitého ostria (tab. V: 1). Podobné doštičky bez zbrúsenej plochy sú interpretované ako brúsiky a objavili sa vo vrstve B

v Jevišoviciach (*Medunová-Benešová* 1972, 149, Taf. 91: 6, 7). Z viacerých mohýl pochádza množstvo rádiolaritových úštepov a z mohyly VII/59 dve menšie hranolovité jadrá.

Náhodné nálezy

Náhodný nález bližšie nedatovanej hladenej kamennej sekerky pochádza z presnejšie neurčenej polohy „Mikulášske polia“ (tab. V: 3). Na polohe „U Zedníčky“ (obr. 1: 2) sa našiel hladený kamenný sekeromlat s prevrtaným otvorom na násadu (tab. V: 5). Poškodenie čepele aj tylovej časti sekeromlatu znemožňuje jeho typologické a kultúrne zaradenie. Jediný medený nástroj z katastra Bukovej zastupuje silne opotrebovaný (príp. nepodarok?) sekeromlat (tab. V: 4) s odlomeným ostrím z polohy „Pod Kravárovú – Spodný kus“ (obr. 1: 3). Na základe zachovaného tvaru ho s otáznikom možno zaradiť najskôr do typu Székely-Nádudvar, datovaného do staršieho eneolitu (*Novotná* 1970, 24, Taf. 4: 94).

VYHODNOTENIE

Prezentované eneolitické nálezy z výskumu mohylového pohrebiska v obci Buková tvoria aj napriek nepriaznivým nálezovým okolnostiam pomerne rozsiahly súbor. Prevažná väčšina nálezov keramiky pochádza zo zničeného objektu 1, zachyteného pod mohylou V/59. Tento objekt je možné, s istou opatrnosťou vzhľadom na spomínané nálezové okolnosti a absenciu obvyklej vrstvy črepov veľkých nádob alebo okruhliakov na dne, považovať za pozostatok pece, pravdepodobne kupolovitého typu s mierne zahĺbeným dnom (*Bistáková/Nevizánsky* 2015, 431, 432; *Horváthová* 2010, 27; *Porubský* 1959). Naznačuje to približný priemer do 2 m, silne prepálená výplň, pomerne veľké množstvo keramiky a nepriamo aj pieskovcové kamene a drvina v blízkosti.

Z celého súboru sa podarilo z väčšej časti zrekonštruovať iba jednu nádobu. Ostatné keramické nálezy predstavujú spravidla okraje a časť hrdla, v menšej miere sa vyskytuje vydutie alebo dno. Súbor keramiky vykazuje pre západné Slovensko pomerne ojedinelé výzdobné prvky, čo súvisí s jeho typologickou náplňou a chronologickým zaradením nálezov. Dominantné postavenie majú hrnce, v menšej miere amfory a misy. Na rozdiel od väčšiny známych badenských lokalít sú šálky a džbány zastúpené v minimálnej miere. Na základe analýzy keramiky možno v celom súbore rozpoznať prvky viacerých skupín a kultúr, čo je však bežný jav na väčšine mladoeneolitických lokalít (*Mellnerová Šuteková* 2011, 92). Spôsob umiestnenia a prevedenia líšt na hrncoch sa objavuje už v klasickej fáze badenskej kultúry, má však bližšie väzby k postbadenskému okruhu, resp. predjevišovickkej fáze v Grešlovom Mýte (*Medunová-Benešová* 1977a, 76). Výzdoba v podobe širokých kanelúr, ktoré sa v bošáckej (*Malček* 2013, 41) ani jevišovickkej kultúre nevyskytuje, sa ešte sporadicky objavuje v jej včasnej fáze (*Medunová-Benešová* 1973, Taf. 43: 13-16, 19). Výzdobné prvky a motívy na amforách majú analógie na neskorobadenských lokalitách zo stredného Slovenska a v skupine Ózd-Piliny. Rebríkový ornament (obr. 4: 1, 5), pripisovaný bošáckej kultúre, sa v rôznej podobe ojedinele objavuje už v bošáckej skupine, vo väčšej miere až v závere badenskej kultúry a najmä v skupine Ózd-Piliny. Sporadicky je známy aj z lokalít kostolackej kultúry. Typ ornamentu na keramike z Bukovej predstavuje vyvinutejšiu formu, ktorá má bližšie väzby ku kolkovanej výzdobe postbadenských kultúr. Pomerne vzdialené analógie nie sú prekvapujúce, keďže na západnom Slovensku takmer úplne chýbajú lokality z neskorého stupňa badenskej kultúry (podrobnejšie *Malček* 2013, 93) a včasných stupňov postbadenských kultúr. Vzhľadom na absenciu typických prvkov klasickej fázy badenskej kultúry, množstvo analógií z neskorobadenských lokalít a väzby na postbadenský okruh, možno lokalitu datovať do záveru badenskej a počiatkov bošáckej/jevišovickkej kultúry.

Polotovary (tab. IV: 3-5, 15) sú dokladom výroby hladených kamenných nástrojov priamo na lokalite. V takmer všetkých prípadoch tvorí surovinu zelená bridlica, ktorej ložiská ležia aj v Malých Karpatoch, je teda možné predpokladať lokálnu ťažbu. Na základe nálezov väčšieho množstva rádiolaritových úštepov a dvoch jadier možno uvažovať o výrobe štiepaných

nástrojov, aj keď sa finálne výrobky na lokalite takmer neobjavili. Ilustrované úštepy (tab. IV: 6-8, 11) možno iba s otáznikom zaradiť medzi nástroje.

S prihliadnutím na rozptyl eneolitických nálezov možno predpokladať, že výskum mohylového pohrebiska zachytil časť sídliska, ktoré sa rozprestieralo na nevýraznej terase nad potokom Hrudky. V súčasnosti je časť lokality zaplavená vodnou nádržou.

Bronzový sekeromlat z polohy „Pod Kravárovú – Spodný kus“ poukazuje aj na staršie osídlenie katastra Bukovej. Istým náznakom sú aj správy o údajne neolitickom sídlisku v intraviláne obce (*Farkaš/Turčan 1984*) a zberový materiál lengyelskej kultúry z dvoch polôh neďaleko vstupu do Biksárdskeho priesmyku (*Pavúk 1962*). Tieto kusé informácie môžu potvrdiť až ďalšie výskumy, možno však rátať s hustejším osídlením tejto významnej spojnice Považia a Záhoria.

LITERATÚRA

- Barna/Kreiter 2006* – P. J. Barna/E. Kreiter: Középső rézkori települések Zalaegerszeg-Andráshida, Gébárti-tó (II.) lelőhelyen. Zalai múzeum 15, 2006, 47-78.
- Beljak a kol. 2014* – J. Beljak a kol.: Pustý hrad vo Zvolene, Dolný hrad 2009 – 2014. Nitra-Zvolen 2014, 372 s.
- Bondár 1984* – M. Bondár: Neuere Funde der Kostolac- und der Spätbadener Kultur in Ungarn. Acta Archaeologica Academiae Scientiarum Hungaricae 36, 1984, 59-84.
- Bistáková/Nevizánsky 2015* – A. Bistáková/G. Nevizánsky: Settlements of the Baden culture in Bajč-Vlkanovo, SW Slovakia. In: M. Nowak/A. Zastawny (eds.): The Baden Culture around the Western Carpathians. Kraków 2015, 427-441.
- Čambal/Farkaš 2008* – R. Čambal/Z. Farkaš: Výšinné sídlisko Ľudu bošáckej skupiny v Brezovej pod Bradlom. Archeologické výskumy a nálezy na Slovensku v roku 2006, 2008, 48.
- Endrődi 1997* – A. Endrődi: A késő rézkori bádani kultúra Budapest, Andor utcai telepanyaga a kulturális kapcsolatok tükrében. Budapest Régiségei 31, 1997, 121-175.
- Endrődi 2002* – A. Endrődi: Adatok Békásmegyér őskori településtörténetéhez: A késő rézkori bádani kultúra települései és temetkezései. Budapest Régiségei 35/1, 2002, 35-75.
- Farkaš/Turčan 1984* – Z. Farkaš/V. Turčan: Nálezová správa č. 10613/84 za rok 1984. Archív AÚ SAV v Nitre.
- Furmánek 1975* – V. Furmánek: Výšinné eneolitické sídlisko v Šídu. Archeologické výskumy a nálezy na Slovensku v roku 1974, 1975, 52, 53.
- György 2008* – L. György: A baden-kultúra telepe Mezőkövesd-Nagy-Fertőn. Miskolc 2008, 141 s.
- Horváthová 2010* – E. Horváthová: Osídlenie badenskej kultúry na slovenskom území severného Potisia. Nitra 2010, 236 s.
- Cheben 1984* – I. Cheben: Sídlisko badenskej kultúry v Bíni. Slovenská archeológia 32/1, 1984, 147-177.
- Janšák 1959* – Š. Janšák: Mohylník zo strednej doby bronzovej v obci Buková. Študijné Zvesti AÚ SAV 3, 1959, 173, 174.
- Kaflínska/Wójcik/Stefański 2015* – M. Kaflínska/I. Wójcik/D. Stefański: New Settlement of the Baden culture at Site 8 in Kraków- Biezanów, Lesser Poland. In: M. Nowak/A. Zastawny (eds.): The Baden Culture around the Western Carpathians. Kraków 2015, 313-336.
- Kalicz 2003* – N. Kalicz: Újkőkorszaki és rézkori megtelepedés maradványai a nagykanizsai Inkey-kápolna mellett. Zalai Múzeum 12, 2003, 7-47.
- Korek 1968* – J. Korek: Eine Siedlung der spätbadener Kultur in Salgótarján-Pécskő. Acta Archaeologica Academiae Scientiarum Hungaricae 20, 1968, 37-58.
- Kovács 1984* – Š. B. Kovács: Výskumy a prieskumy Gemerského múzea v okrese Rimavská Sobota. Archeologické výskumy a nálezy na Slovensku v roku 1983, 1984, 45-48.

- Malček 2013* – R. Malček: Lieskovec-Hrádok. Výšinné sídlisko badenskej kultúry. Nitra 2013, 202 s.
- Medunová-Benešová 1964* – A. Medunová-Benešová: Eneolitické výšinné sídlisko Staré Zámky v Brne-Lišni. Památky archeologické 55/1, 1964, 91-155.
- Medunová-Benešová 1972* – A. Medunová-Benešová: Jevišovice-Starý Zámek. Schicht B – Katalog der Funde. Brno 1972, 283 s.
- Medunová-Benešová 1973* – A. Medunová-Benešová: Grešlové Mýto. Äneolithische Höhensiedlung „Nad Mírovcem“. Katalog der Funde. Brno 1973, 184 s.
- Medunová-Benešová 1977a* – A. Medunová-Benešová: Jevišovická kultura na jihozápadní Moravě. Výšinná sídlisko Grešlové Mýto, Vysočany a Jevišovice. Praha 1977, 90 s.
- Medunová-Benešová 1977b* – A. Medunová-Benešová: „Palliardiho hradisko“. Eine äneolithische Höhensiedlung bei Vysočany, Bez. Znojmo. Katalog der Funde. Brno 1977, 237 s.
- Medunová-Benešová/Vitula 1994* – A. Medunová-Benešová/P. Vitula: Siedlung der Jevišovice-Kultur in Brno-Starý Lískovec. Brno 1994, 123 s.
- Mellnerová Šuteková 2011* – J. Mellnerová Šuteková: Niekoľko slov ku mladoeneolitickej keramike na lokalitách juhozápadného Slovenska. In: J. Peška/F. Trampota (eds.): Otázky neolitu a eneolitu 2011. Mikulov – Olomouc 2012, 91-100.
- Němejcová-Pavůvková 1968* – V. Němejcová-Pavůvková: Äneolithische Siedlung und Stratigraphie in Iža. Slovenská archeológia 16/2, 1968, 353-433.
- Němejcová-Pavůvková 1981* – V. Němejcová-Pavůvková: Náčrt periodizácie badenskej kultúry a jej chronologických vzťahov k juhovýchodnej Európe. Slovenská archeológia 29/2, 1981, 261-296.
- Němejcová-Pavůvková 1991* – V. Němejcová-Pavůvková: Typologische Fragen der relativen und absoluten Chronologie der Badener Kultur. Slovenská archeológia 39/1-2, 1991, 59-90.
- Němejcová-Pavůvková/Rakovský 1964* – V. Němejcová-Pavůvková/Š. Rakovský: Nálezy bošáckeho typu z Topoľčianok. Študijné Zvesti AÚ SAV 13, 1964, 77-86.
- Novotná 1970* – M. Novotná: Die Äxte und Beile in der Slowakei. Prähistorische Bronzefunde IX/3. München 1970, 112 s.
- Novotná/Soják 2013* – M. Novotná/M. Soják: Veľká Lomnica-Burchbrich. Urzeitliches Dorf unter den Hohen Tatra. Nitra 2013, 260 s.
- Ožďáni 1977* – O. Ožďáni: Archeologický prieskum okresu Lučenec. Archeologické výskumy a nálezy na Slovensku v roku 1976, 1977, 209, 210.
- Patay 1999* – P. Patay: A badeni kultúra ózd-pilinyi csoportjának magaslati telepei. A Herrmann Ottó Múzeum Évkönyve 37, 1999, 45-57.
- Pavúk 1962* – J. Pavúk: Nálezová správa č. 1322/62 za rok 1962. Archív AÚ SAV v Nitre.
- Pichlerová/Tomčíková 1994* – M. Pichlerová/K. Tomčíková: Archeologická zbierka zo Želiezoviec II. Zborník SNM 88, Archeológia 4, 1994, 85-128.
- Porubský 1959* – J. Porubský: Eneolitická hlinená pec v Zlatých Moravciach. Študijné Zvesti AÚ SAV 3, 1959, 133-137.
- Šmíd/Kalábková 2015* – M. Šmíd/P. Kalábková: Pre-Boleráz, Boleráz, and Post-Boleráz development in Moravia. In: M. Nowak/A. Zastawny (eds.): The Baden Culture around the western Carpathians. Kraków 2015, 75-94.

RESUMÉ

Aeneolithic occupation of Buková

This paper focuses on the evaluation of Aeneolithic occupation of the Buková cadastre (Figure 1). During the research of the burial mound cemetery (Figure 2) from the Middle Bronze Age, which was led by A. Točík and realized by E. Rejholec between 1958 and 1959, numerous ceramic fragments, stone tools and manufacturing waste from the Aeneolithic Period were detected in the mounds. In terms of knowledge of settlement there was important

a discovery of the disturbed feature No. 1 with a strong overfired filling under the mound V/59 (Figure 3), which contained a relatively large amount of pottery. E. Rejholec took up the collection of solitary findings from several sites along the creek Hrudky from an inhabitant of the village Buková during the research season in 1958. A survey of these areas during the research did not prove other traces of settlements.

Aeneolithic findings appeared only in some mounds, concretely mound I/58, II/59, III/59, IV/59, V/59, VII/59, VIII/59, X/59 and XI/59. Due to the spread of these findings it can be assumed that research of the barrow cemetery captured a part of the Aeneolithic settlement.

A collection of findings presented in this paper contains mainly pots, and to a lesser extent also amphorae and bowls. Only two fragments can be associated with jugs and cups. Pots are around in many varieties. Their decoration usually consists of extruded strip just below the neck. Extruding of the strip has a different shape from a simple slashing, oval and lens-shaped holes or elongate vertical holes spiked down. In one case, there were fragments of a pot with flat strip and in lesser extent combination of holes or extruded strip with plastic application. All of the above types of decoration (Figure 4) are widespread on pots in the young Aeneolithic Period. From the whole collection, in bigger amount it can be reconstructed one ovoid pot from the feature No. 1, surface of which is decorated with fingering and an orbit line of vertical elongated holes. Similar decoration appears already in the Neolithic Period and its using until the younger Aeneolithic documents its sporadic appearance on several locations in Central Europe.

Amphorae are represented by a fragment of a tunnel tab from the shoulders and neck. Important for dating the site are fragments of amphorae decorated with so-called ladder ornament (or groove-stamp) and a tunnel tab engraved with vertical lines. The ladder ornament in this form is traditionally attributed with the Bošáca Culture, but it appears in different forms already in the younger stages of the Baden Culture and sporadically even in the Kostolac Culture. In the Post-Baden complex there is also known in the Jevišovice Culture.

The dominant form of bowls is a type with a funnel-shaped mouth and sharp refraction, extended throughout the duration of the Baden Culture. Its development gradually comes out in the Post-Baden complex. Unconventional decorations are represented by fragments of a deep bowl with sharp fracture. The decoration consists of several lines of nail prints around net-bulging and engraved reticular ornament in the lower half. Similarly combined decoration appears already in the Boleráz group; however nail prints are replaced with fingerprints or holes. The specific method of nail prints appears sporadically on the Late-Baden ceramics and occasionally even in the Post-Baden complex.

Jugs are represented only by fragments of tabs. One fragment of a cup carries so-called block decoration the templates of which are already emerging in the Boleráz group and occurs in numerous Late-Baden sites. Unusual is lower presence of cups, which are generally represented in a relatively large number on sites of the Baden Culture.

Small items are represented by semi-products, fragments and whole pieces of stone smoothed axes and waste from the chipped stone tools production. They are evidence of polished stone tools manufacturing directly on the site. In one case it appears a stroking-tool and a fragment of sandstone plate with one chamfered longitudinal edge. Almost in all cases polished stone tools are made of green slate, which also occurs in the Malé Karpaty. Flakes are generally from radiolarite.

Incidental findings from different locations are represented by a stone axe from the site Mikulášske polia, a damaged stone hammer-axe from the site U Zedníčky and a damaged copper axe, probably the type Székely-Nádudvar dated to the older Aeneolithic, which was found in the site called Pod Kravárovú – Spodný kus.

Despite unfavourable archaeological context, the presented set of Aeneolithic finds is a quite extensive collection. The vast majority of ceramic material comes from the feature No. 1. Strongly overheated filling, a diameter less than 2 m and a large amount of ceramics allows

interpreting this feature as a remnant of a dome-shaped furnace. An unusual decorative element for western Slovakia has numerous analogies mostly in the Late-Baden Culture, the Ózd-Piliny group, in a lesser extent in the Kostolac Culture and in case of types and placement of strips on pots especially in the early phase of the Jevišovice Culture. Given the complete absence of typical elements of the classic Baden Culture and the absence of stamped decorations cluster, this site can be dated back to the end of the Baden Culture and probably to the beginning of the Bošáca/Jevišovice Culture. Some clues about the earlier occupation of the Buková cadastre represents a copper axe from the older Aeneolithic Period, the report about the Neolithic settlement town residential area and recovered material of the Lengyel Culture from two sites near the entrance to Biksárd Pass. Based on these finds there can be expected densely occupation of this important link between Považie and Záhorie.

Captions

Figure 1. Buková. Sites with Aeneolithic finds. 1. Hrúdy/Hrudky; 2. U Zedníčky; 3. Pod Kravárovú, Spodný kus. Scale 1: 50 000. Author: P. Bobek

Figure 2. Buková, Hrúdy. The plan of the tumulus burial ground with a schematic representation of finds from the Aeneolithic Period. a - pottery and smoothed stone tools; b - radiolarite flakes. Scale: 1: 1500. Author: P. Bobek

Figure 3. Buková, Hrúdy. The investigated part under tumulus V/59 with marked Aeneolithic feature and finds. 1 - feature 1; 2 - stone tools (no. 66-70); 3 - bottom of a larger vessel (no. 65); 4 - concentration of sandstone rocks and granules. Scale: 1: 200. Author: P. Bobek

Figure 4. Buková, Hrúdy. Detail of selected decoration types. 1 - tumulus I/58 (no. 3, Pl. I: 3); 2 - tumulus II/59 (no. 9, Pl. I: 7); 3 - tumulus V/59, feature 1 (no. 32, Pl. II: 2); 4 - tumulus V/59, feature 1 (no. 40, Pl. II: 10); 5 - tumulus V/59, feature 1 (no. 48, Pl. III: 5); 6 - tumulus V/59, feature 1 (no. 50, Pl. III: 7). Various scales. Photo by: P. Bobek

Pl. I. Buková, Hrúdy. 1-3 - tumulus I/58; 4-7 - tumulus II/59; 8-14 - tumulus III/59; Scale 1: 2. Drawing by: P. Bobek

Pl. II. Buková, Hrúdy. 1-13 - tumulus V/59, feature 1. Scale 1: 2. Drawing by: P. Bobek

Pl. III. Buková, Hrúdy. 1-19 - tumulus V/59, feature 1. Scale 1: 2. Drawing by: P. Bobek

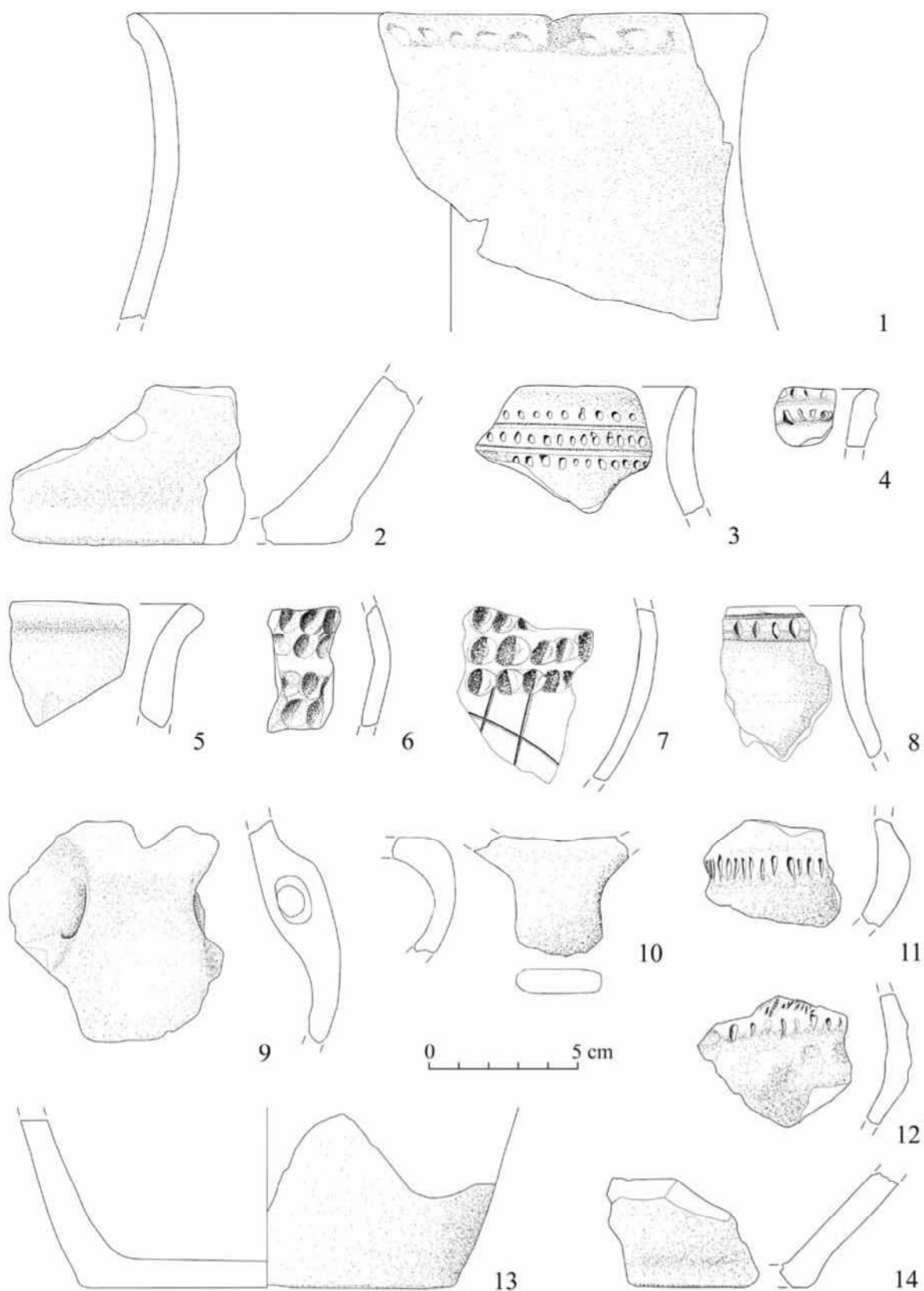
Pl. IV. Buková, Hrúdy. 1 - tumulus V/59, feature 1; 2 - tumulus V/59; 3 - tumulus I/58; 4-10 - tumulus IV/59; 11 - tumulus VII; 12-15 - tumulus V/59. Scale 1: 2. Drawing by: P. Bobek

Pl. V. Buková. 1 - Hrúdy site, tumulus V/59; 2 - Hrúdy site, tumulus X/59; 3 - Mikulášske polia site, an accidental find; 4 - Pod Kravárovú site, Spodný kus; 5 - U Zedníčky site; 6-10 - Hrúdy site, tumulus IV/59 - lost. Scale 1: 2. Drawing by: 1-5 P. Bobek, 6-10 E. Rejholec

Translated by Michaela Niklová

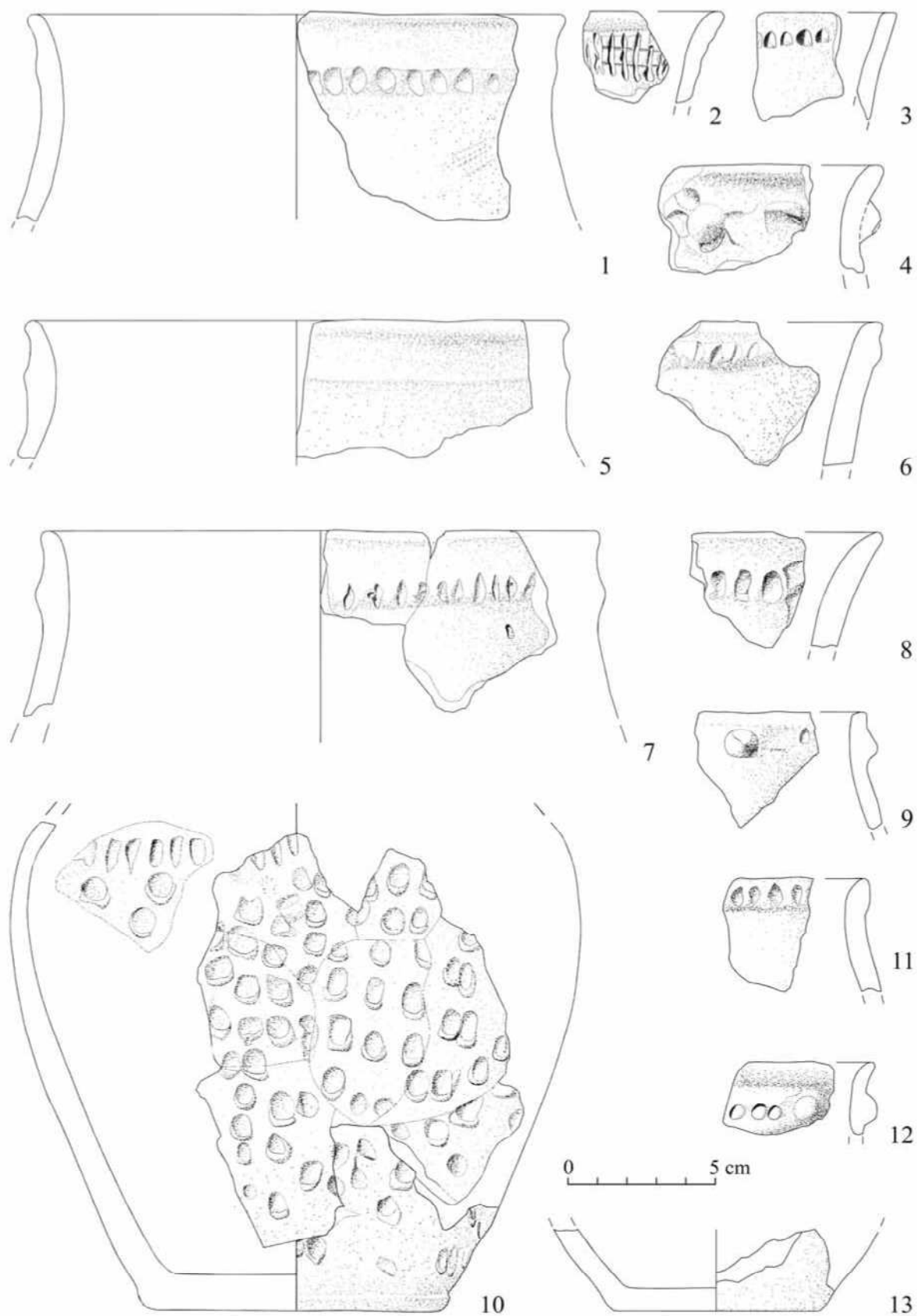
Mgr. Pavol Bobek
Archeologický ústav SAV v Nitre
Akademická 2, 949 01 Nitra, Slovenská republika
pavol.bobek@savba.sk

Doc. PhDr. Anton Točík, DrSc. (†)

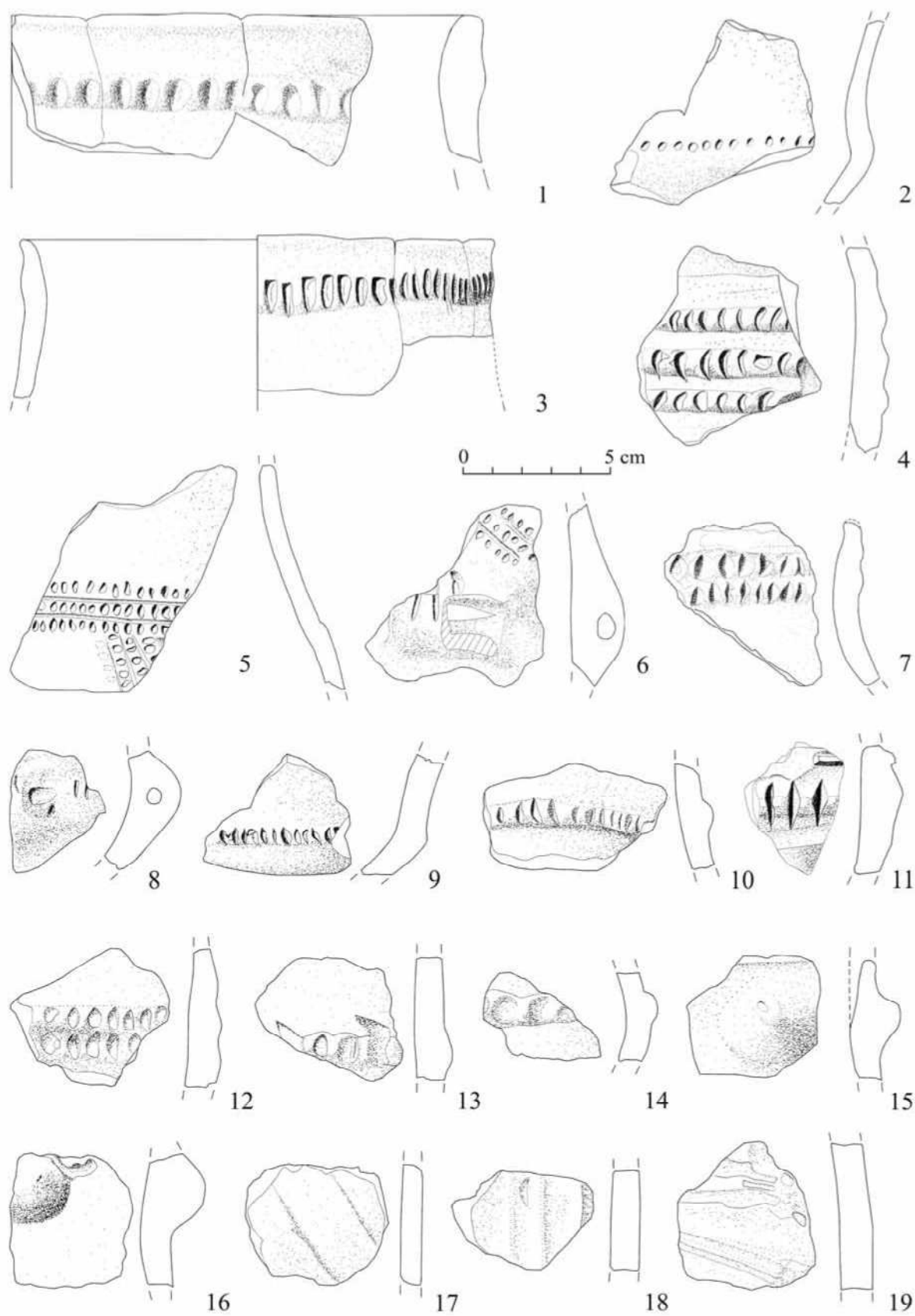
Tab. I. Buková, Hríudy. 1-3 – mohyla I/58; 4-7 – mohyla II/59; 8-14 – mohyla III/59.

Kresba: P. Bobek

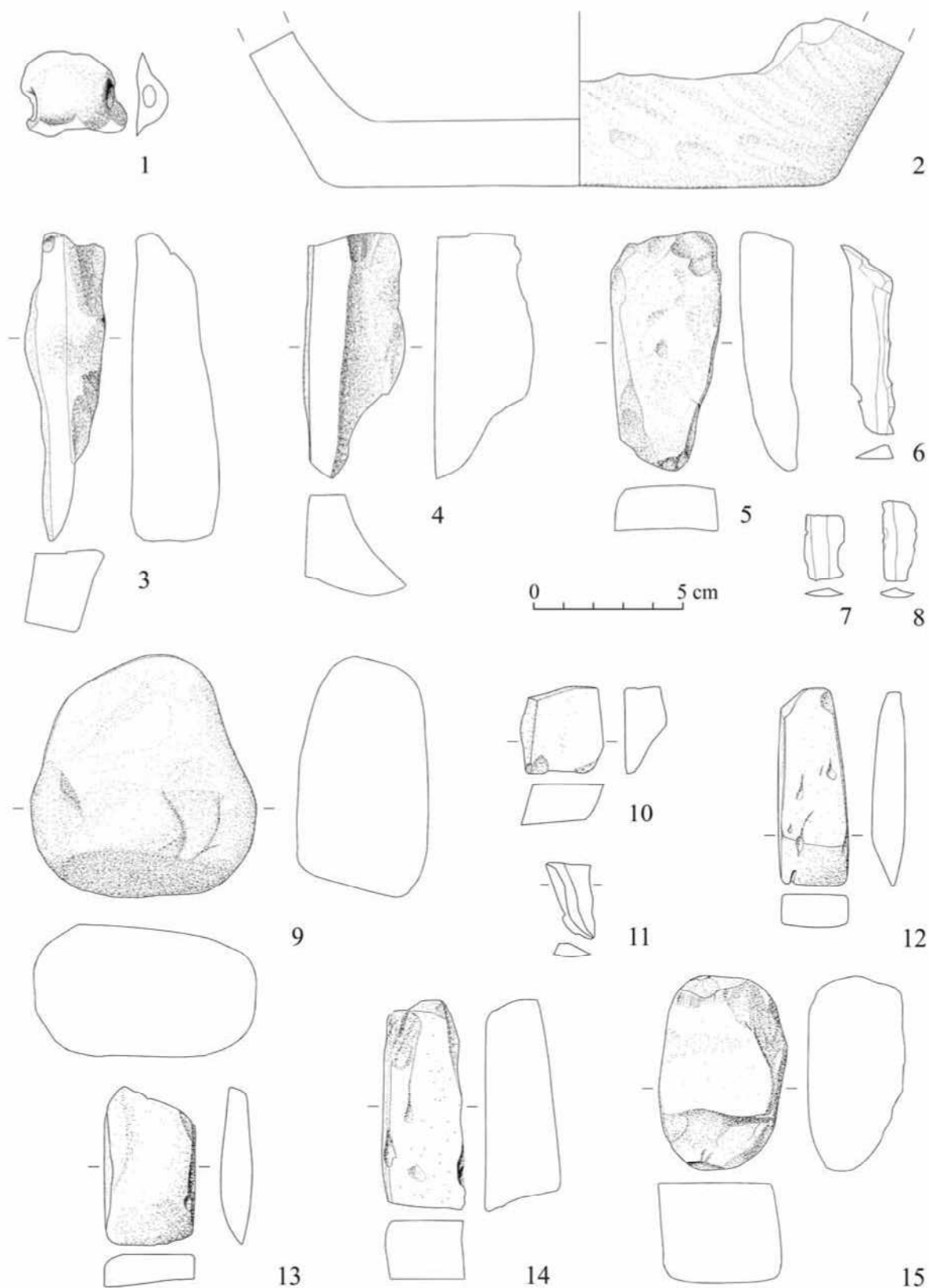
Tab. II. Buková, Hrádky. 1-13 – mohyla V/59, objekt 1.

Kresba: P. Bobek

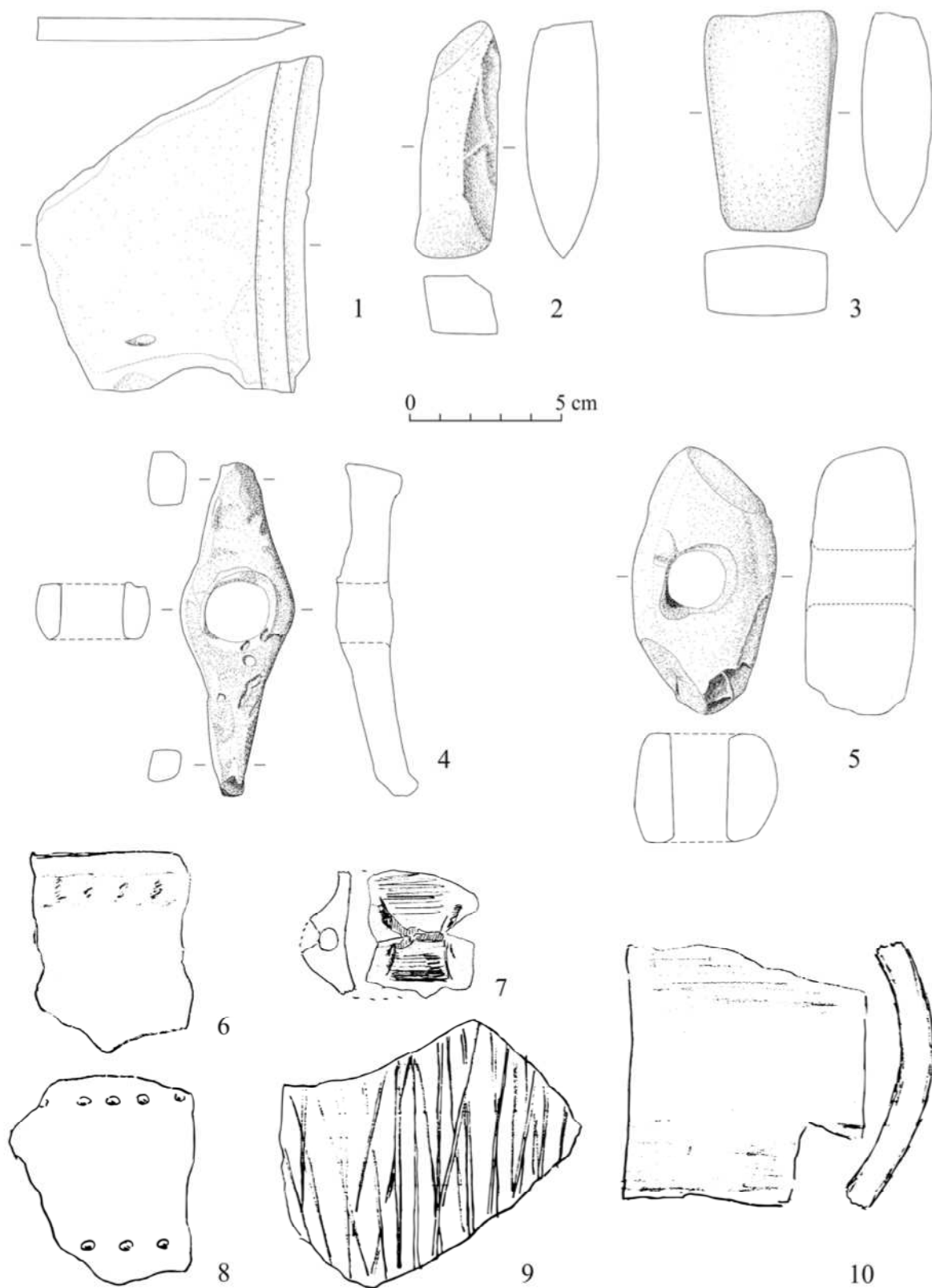

Tab. III. Buková, Hríudy. 1-19 – mohyla V/59, objekt 1.

Kresba: P. Bobek

Tab. IV. Buková, Hrádky. 1 – mohyla V/59, objekt 1; 2 – mohyla V/59; 3 – mohyla I/58; 4-10 – mohyla IV/59; 11 – mohyla VII; 12-15 – mohyla V/59. Kresba: P. Bobek

Tab. V. Buková. 1 – poloha Hríudy, mohyla V/59; 2 – poloha Hríudy, mohyla X/59; 3 – poloha Mikuláškovej polia, náhodný nález; 4 – poloha Pod Kravárovú-Spodný kus; 5 – poloha U Zedníčky; 6-10 – poloha Hríudy, mohyla IV/59 – stratené. Kresba: 1-5 P. Bobek, 6-10 E. Rejholec